

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ “МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПОВЕДІНКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ”

У статті представлені мета, завдання та зміст розробленого автором інтегрального навчального спецкурсу “Методика формування культури поведінки молодших школярів”, що є доповненням до циклу базових психолого-педагогічних дисциплін вищих закладів освіти.

Purpose, task and content of the integral educational special course “Method of forming the culture of behaviour of the primary school pupils” which are an addition to the cycle of basic psychologically pedagogical subjects of higher establishments of education.

Розширення зони міжнародного партнерства України, зміна пріоритетних напрямків виховання, залучення країни до процесів інтеграції та глобалізації збагачують і ускладнюють завдання професійної діяльності сучасних педагогів, особливо вчителів іноземної мови.

Нововведення у розвиток освіти в контексті Болонського процесу стимулювали розробку нових стандартів, згідно з якими основними показниками готовності випускників педагогічних ВУЗів до професійної діяльності виступають їх уміння визначити зміст навчального матеріалу, обрати ефективні форми та методи проведення занять відповідно до психофізіологічних особливостей, можливостей та інтересів учнів певної вікової групи [2: 64].

Сьогодні основні напрямки державної політики у сфері підготовки вчителів до професійної діяльності визначаються низкою нормативних документів: Конституцією України (1996), законами України “Про освіту” (1991), “Про загальну середню освіту” (1999), “Про вищу освіту” (2002), Державним стандартом початкової загальної освіти (2005), державною програмою “Вчитель” (2002), указом Президента України № 1013/2005 “Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні”, Національною програмою виховання дітей та учнівської молоді в Україні (2005), Концепцією Державної програми розвитку освіти на 2006-2010 роки (2006).

Так у державній програмі “Вчитель” (2002) серед перспектив подальшого розвитку освіти підкреслюється потреба в оновленні змісту педагогічної освіти, зокрема в оптимальному співвідношенні між професійно-педагогічною, фундаментальною та соціально-гуманітарною підготовкою вчителя; нестача перероблених та доповнених навчально-методичних посібників із педагогіки й психології, методики навчання і виховання у зв'язку з переходом на новий зміст навчання, а також 12-річний термін навчання; поліпшення культурологічної, психолого-педагогічної, методичної, практичної підготовки вчителів; необхідність впровадження багатоваріативної моделі й програми здобуття педагогічної освіти; орієнтація та посилення ролі педагогічної освіти в підвищенні рівня психолого-педагогічної компетентності; необхідність заохочення педагогічних працівників до новаторства у навчанні та вихованні [1].

Вивченню зарубіжного прогресивного досвіду підготовки педагогічних кадрів з метою його адаптації до умов ефективного розвитку національної системи освіти присвятили свої дослідження Н.В. Абашкіна (Німеччина), Н.І. Балацька (Англія), Р.А. Беланова (США), Н.М. Бідюк (Велика Британія), А.В. Василюк (Польща), Н.Ю. Вишневіська (Норвегія), О.Й. Демченко (Велика Британія), В.С. Дикань (США), В.Г. Домніч (Іспанія), О.А. Заболотна (США), Ю.Д. Заячук (Канада), Л.І. Зязюн (Франція), Л.П. Пуховська (Західна Європа), І.С. Руснак (Канада).

Характеристика інноваційних підходів до організації навчально-виховної діяльності студентів педагогічних факультетів із метою підвищення ефективності їх професійної

підготовки дана у роботах Л.Л. Борисенко, О.А. Дубасенюк, А.М. Москаленко, О. Отич, В. Орлова, І. Петрюк, Т.П. Спіріної, Л.І. Тимчук.

Теоретико-методичні засади формування професійних умінь майбутніх учителів-філологів висвітлено у дослідженнях Т.В. Алексеєвої, Л.В. Ананьєвої, В.В. Баркасі, Т.О. Вдовиної, Т.В. Глазунової, Л.В. Гронь, І.І. Костікової.

У наукових роботах О.М. Безпалько, Н.М. Бібик, С.В. Будак, А.Й. Гордєєва, Н.Ю. Дрючків, Н.Є. Жеренко, І.Є. Колесникова, І.О. Соколова, Л.В. Стасів, Т.І. Олійник, Є.А. Паршикова дослідили особливості підготовки майбутніх учителів-філологів до проектування оптимальних форм навчально-виховної діяльності молодших школярів.

Різним аспектам навчально-виховної роботи молодших школярів приділили увагу у своїх дослідженнях І.В. Бужина, Т.П. Грибоєдова, Є.В. Івашина, О.В. Матвієнко, Л.М. Степаненко, І.О. Стрельчук, І.В. Сущева, В. Тесленко, Л.Ф. Ткачук.

На жаль, незважаючи на численні досягнення вітчизняних педагогів-теоретиків та практиків, проблемі підготовки майбутніх учителів-філологів до формування культури поведінки молодших школярів не приділяється належна увага.

Саме тому ми вважаємо доцільним запропонувати внесення корективів до варіативної складової циклу базових психолого-педагогічних дисциплін філологічних факультетів педагогічних ВНЗ.

Мета статті: розкрити завдання та зміст авторського інтегрального навчального спецкурсу “Методика формування культури поведінки молодших школярів”, що є доповненням до циклу базових психолого-педагогічних дисциплін вищих закладів освіти.

Враховуючи запровадження у загальноосвітніх школах України вивчення іноземної мови з 2-ого класу та потенційні можливості іноземної мови у засвоєнні молодшими школярами норм культури поведінки у різних життєвих обставинах, нами був розроблений інтегральний навчальний спецкурс “Методика формування культури поведінки молодших школярів”, що є доповненням до циклу базових психолого-педагогічних дисциплін (психологія, педагогіка, основи педагогічної майстерності, основи виховної роботи, методика викладання навчальних дисциплін).

Мета цього курсу – підготувати студентів філологічних факультетів до навчально-педагогічної практики у школі загалом та до формування культури поведінки молодших школярів зокрема.

Під час розробки спецкурсу ми спирались на концептуально-методологічні засади професійної підготовки вчителів, що полягають у розвитку їх пошуково творчого потенціалу (Є.С. Барбіна, В.І. Завязинський, М.Б. Євтух, Б.І. Коротяєв, В.М. Москалюк, Л.М. Толстой, М.М. Поташник), розвитку умінь самопізнання, самоаналізу та саморозвитку (І.М. Богданова, А.С. Прутченков, В.О. Семиченко, С.О. Сисоєва), посиленні ролі самостійної роботи, залучення до науково-творчої діяльності (М.О. Васильєва, О.А. Дубасенюк, М.О. Князян).

Упровадження спецкурсу передбачає виконання наступних завдань:

- вивчення майбутніми вчителями-філологами методологічних засад формування культури поведінки молодших школярів;
- ознайомлення із нормативно-правовим забезпеченням формування висококультурної особистості у початковій школі;
- ознайомлення з досвідом практичної діяльності вітчизняних та зарубіжних педагогів – новаторів із формування культури поведінки молодших школярів;
- засвоєння особливостей формування культури поведінки молодших школярів засобами іноземної мови та розвиток відповідних умінь у майбутніх учителів-філологів;
- розвиток умінь:
  - застосовувати методи активного навчання під час формування культури поведінки молодших школярів;

- використовувати засоби народної педагогіки як дидактичний матеріал у формуванні культури поведінки молодших школярів;
- спостерігати та аналізувати ефективність використання різних методів формування культури поведінки молодших школярів;
- самоаналізу під час формування культури поведінки молодших школярів;
- допомагати батькам у формуванні культури поведінки молодших школярів;
- проектувати позакласну роботу з формування культури поведінки молодших школярів;
- спостерігати та аналізувати ефективність впливу позакласної роботи на формування культури поведінки молодших школярів.

Відповідно до мети та завдань запровадження спецкурсу “Методика формування культури поведінки молодших школярів”, ми визначили наступну тематику навчальних занять:

Тема I. – Методологічні основи підготовки майбутніх учителів-філологів до формування культури поведінки молодших школярів. Вплив особистості вчителя на формування культури поведінки молодших школярів;

Тема II. – Особливості підбору, застосування засобів народної педагогіки, іноземної мови та методів активного навчання у процесі формування культури поведінки молодших школярів;

Тема III. – Методологічні основи співпраці з батьками із формування культури поведінки молодших школярів;

Тема IV. – Методика підготовки та проведення позакласної роботи з формування культури поведінки молодших школярів;

Перша тема передбачає ознайомлення студентів із предметом, метою та завданням спецкурсу, нормативно-правовим забезпеченням формування висококультурної особистості у початковій школі, методологічними засадами підготовки вчителів до формування культури поведінки молодших школярів в історії зарубіжної та вітчизняної педагогічної думки, що передбачає засвоєння відповідного понятійно-категоріального апарату, зокрема таких термінів як “виховання”, “вчинок”, “вчитель”, “дисципліна”, “етика”, “етикет”, “естетика поведінки”, “культура”, “культура поведінки”, “поведінка”, “мораль”, “моральна поведінка”.

Під час занять, на нашу думку, необхідно звернути увагу на особливості індивідуальної роботи, педагогічної техніки вчителя у формуванні культури поведінки молодших школярів. Важливо також наголосити на прийомах етичного захисту вчителя та технологіях суб’єкт-суб’єктної взаємодії як принципів основних підготовки майбутнього вчителя-філолога до формування культури поведінки молодших школярів. Корисним є ознайомлення студентів із системами підготовки професійних кадрів до формування культури поведінки молодших школярів в Україні та зарубіжних країнах, зокрема США, Великобританії, Франції, Німеччині, Японії.

Під час вивчення теми “Особливості підбору, застосування засобів народної педагогіки, іноземної мови та методів активного навчання з формування культури поведінки молодших школярів” вважаємо актуальним звернути увагу на світовий прогресивний досвід та інноваційну діяльність учителя-філолога із впровадження методів активного навчання у процес формування культури поведінки молодших школярів. Зокрема буде корисним ознайомити студентів із досвідом С.Т. Золотухіної, Д.В. Ельконіна, Ж. Марпо, М. Монтесорі, С.Фотіної.

Досить важливим, на наш погляд, є розгляд можливостей та особливостей формування культури поведінки молодших школярів засобами фольклору іноземної країни як дидактичного матеріалу. Під час викладу матеріалу даної теми ми вважаємо доцільним акцентувати увагу студентів на педагогічних теоріях народовідповідності навчання Г.С. Сковороди, М.І. Пирогова, К.Д. Ушинського.

Під час вивчення теми “Методологічні основи співпраці з батьками із формування культури поведінки молодших школярів” ми вважаємо актуальним розглянути завдання та

методи спільної роботи школи та сім'ї у формуванні культури поведінки молодших школярів, звернути увагу на методи вивчення сім'ї учнів, шляхи підвищення рівня педагогічної культури батьків та особливості їх залучення до організації позашкільного дозвілля дітей, спрямованого на формування культури поведінки молодших школярів. У межах цієї теми доречним є ознайомлення студентів із педагогічним доробком, присвяченим особливостям сімейного виховання Г.Ф.Гегеля, П.Ф.Каптерєва, А.С.Макаренка, В.О.Сухомлинського, Р.Штейнера (теоретика та організатора вальдорфських шкіл), К.Д. Ушинського.

Вивчення теми “Методика підготовки та проведення позакласної роботи з формування культури поведінки молодших школярів” передбачає розгляд особливостей підготовки та проведення позакласної роботи відповідного спрямування, критеріїв ефективності результатів цієї роботи. Під час вивчення теми корисне ознайомлення з теоретико-методологічними засадами та прогресивним практичним досвідом формування професійних умінь майбутніх учителів проектувати виховні заходи, описані у роботах Л.Р.Болотіної, Н.І.Волошина, Л.Д.Гуткіної, Ю.В.Завельського, Д.І.Латишиної, Г.Й.Михайлишиної, Г.В. Пікалової, С.Т. Шацького.

Визначаючи зміст, форми та методи проведення навчальних занять, організаторам спецкурсу рекомендується враховувати загальну підготовку і професійно-педагогічний досвід студентів, їх індивідуальні особливості.

Характерною ознакою опрацювання матеріалу за темами інтегрального спецкурсу є опора на вже набуті студентами знання з базових дисциплін психолого-педагогічного курсу (психологія, педагогіка, основи педагогічної майстерності та основи виховної роботи та ін.).

З метою активізації самостійно-творчої роботи майбутніх учителів-філологів, формування їх професійних умінь і навичок ми віддали перевагу практичним заняттям над лекційними.

Виклад теоретичних засад за темами курсу у вигляді лекцій чи бесід збагачується прикладами з практичного досвіду, конкретними порадами і рекомендаціями.

Однією з умов підвищення ефективності проведення практичних занять є використання тренінгових та ігрових форм, обговорення підготовлених індивідуальних і групових творчих завдань (написання творів, підбір дидактичного, виготовлення наочного матеріалів, демонстрація фрагментів уроків, батьківських зборів, позакласних форм роботи, інсценівок, етюдів тощо).

Важливою умовою досягнення мети запровадження даного інтегрального спецкурсу ми вважаємо створення в аудиторії доброзичливої атмосфери, формування у студентів почуття розкнутості, захисту, взаєморозуміння та взаємоповаги. Цьому сприяють емоційні гімнастики-п'ятихвилинки на початку лекційних, семінарських та практичних занять.

Під час навчальних занять з метою розвитку в студентів-філологів умінь самоорганізації та самовиховання рекомендується широко використовувати різноманітні види самостійної пізнавальної діяльності майбутніх фахівців: підготовка доповідей, поглиблене висвітлення окремих питань, розв'язування виховних завдань й аналіз педагогічних ситуацій.

Розвитку самоаналізу, педагогічній спостережливості майбутніх учителів-філологів сприяє рефлексія окремо виконаних завдань та всього заняття в цілому.

З метою дослідження розвитку групо-динамічних процесів підготовки майбутніх учителів-філологів до формування культури поведінки молодших школярів наприкінці кожного заняття рекомендуємо учасникам групи заповнювати анкети, де б вони зазначали враження та побажання щодо подальшого запровадження спецкурсу.

Ефективним засобом підготовки майбутніх учителів-філологів до формування культури поведінки молодших школярів є також відвідування майстер-класів учителів – новаторів (уроків, позакласних заходів, занять в закладах позашкільної освіти) з метою навчитися узагальнювати та виокремлювати сутність, ідею та технологію процесу виховання підростаючого покоління.

Навчально-тематичний план запропонованого нами спецкурсу “Методика формування культури поведінки молодших школярів” представлений у таблиці 1.

Таблиця 1.

**Навчально-тематичний план
спецкурсу “Методика формування культури поведінки молодших школярів”**

№ п/п	Назва теми	Всього годин	У тому числі			
			лекції	семінарські	практичні	СРС
1.	Методологічні основи підготовки майбутніх учителів-філологів до формування культури поведінки молодших школярів. Вплив особистості вчителя на формування культури поведінки молодших школярів.	8	2	2	2	2
2.	Особливості підбору, застосування засобів народної педагогіки, іноземної мови та методів активного навчання з формування культури поведінки молодших школярів	8	2		4	4
3.	Методологічні основи співпраці з батьками із формування культури поведінки молодших школярів	6	2		2	2
4.	Методика підготовки та проведення позакласної роботи з формування культури поведінки молодших школярів	8			4	4
5.	Діагностика розвитку в майбутніх учителів-філологів умінь формувати культуру поведінки молодших школярів	6			4	
Всього годин		38	6	2	16	14

Ми переконані: за умови спрямування зусиль викладача інтегрального спецкурсу не лише на формування професійних умінь майбутніх учителів-філологів, але й засвоєння ними загальнолюдських норм моралі, розширення загальнокультурних знань, сприятиме підготовці високоосвічених майстрів-учителів, здатних навчати та виховувати висококультурне підрастаюче покоління.

Перспективи подальших досліджень, на нашу думку, можуть бути спрямовані на розробку навчально-методичного забезпечення спецкурсу “Методика формування культури поведінки молодших школярів”.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Державна програма “Вчитель” // <http://www.mon.gov.ua/laws/KMU379.doc>.
2. Головка М.В., Головка С.Г. Вдосконалення нормативно-правового та методичного забезпечення підготовки фахівців у контексті загальноєвропейського освітнього простору // Правові засади державотворення України: Матеріали VI Міжнародної науково-технічної конференції “АВІА – 2004”. – Т.6. – К.: НАУ. – С. 61-64.
3. Отич О. Мистецтво у змісті професійно-педагогічної освіти // Професійна освіта: педагогіка і психологія. Польсько-український журнал: За ред. Т. Левовицького, І. Вільш, І. Зязюна, Н. Ничкало. – К. – Ченстохова, 2003. – Вип. IV. – С. 489-500.